

Dokument fra Skog og landskap 03/2007

skog+
landskap

TILBAKEBLIKK – UTSTILLINGEN

Oppsummering etter 2 års vandring

Hanne Gro Wallin

Dokument fra Skog og landskap 03/2007

TILBAKEBLIKK - UTSTILLINGEN

Oppsummering etter 2 års vandring

Hanne Gro Wallin

Omslagsfoto: Fra utstillingen i De Heibergske samlinger, Kaupanger. Fotograf: De Heibergske samlinger

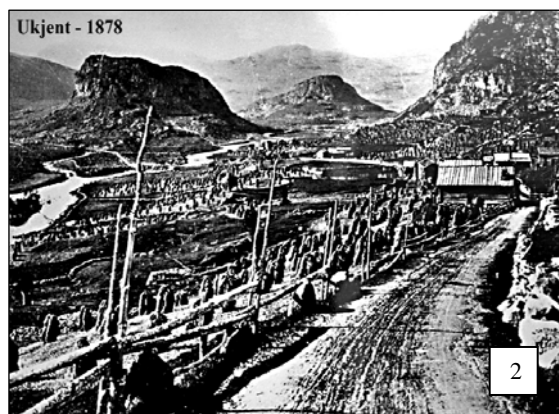
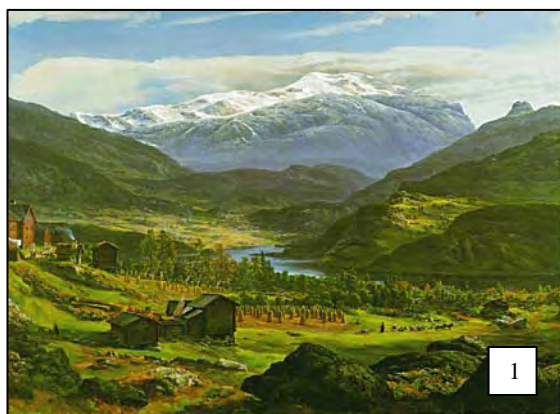
Norsk institutt for skog og landskap, Pb 115, NO-1431 Ås, Norway

Innhold

Innledning.....	2
Målsetting og kort oppsummering.....	3
Samarbeidsparter.....	3
Prosjektadministrasjon.....	4
Metode for fotograferingen.....	4
Rettigheter og bruk av bilder og utstilling.....	5
Brosjyrer, monterer og tilleggsmateriale.....	5
Aktuelle utstillingssteder.....	6
Den store utstillingen.....	7
ÅPNING AV LANDBRUKS- OG MATMINISTER LARS SPONHEIM.....	7
RÅDHUSGALLERIET, OSLO, 4. – 22. JULI 2005.....	8
DEN NORSKE MATFESTIVALEN, ÅLESUND 23.- 26. AUGUST 2005.....	9
DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING, TRONDHEIM, 17.OKT-4.NOV 2005 ...	9
OSLO LUFTHAVN, GARDERMOEN, 17.NOV 2005 – 11.JAN 2006.....	10
REISELIV 2006, LILLESTRØM 12. – 15. JANUAR 2006.....	11
NORSK LANDBRUKSMUSEUM, ÅS, 12.FEB – 26.MARS 2006.....	11
SOGN OG FJORDANE MUSEUMSVANDRING, APRIL – OKTOBER 2006.....	11
JÆRMUSEET, SANDNES, NOVEMBER 2006 – MARS 2007.....	14
VIDERE FERD PR JULI 2007.....	14
Norsk Høstfest 2006, Minot, USA.....	14
Den lille utstillingen.....	16
Oscarsborg festning – 2005 og 2006.....	18
Foredrag/presentasjon om landskap i endring.....	19
Medieomtale.....	20
Avslutning.....	21
Vedlegg	

Innledning

Ideen og initiativet til gjentagende systematisk bakkefotografering kom fra Landskapsseksjonen på tidligere NIJOS, nå Norsk institutt for skog og landskap (Skog og landskap), med Oskar Puschmann og Wenche Dramstad i spissen. Seksjonen ønsket allerede i 1998 å utrede en metode for systematisk dokumentasjon av landskapets utvikling over tid. Noe erfaring hadde man allerede fått fra landskapsevaluerings-prosjektet tilknyttet 3Q. Fra 1998 til i dag er det hvert år blitt systematisk bakkefotografert på 3Q-flater. Behovet for å få et lenger tidsperspektiv enn hva man kunne få fra egne fotografier gjorde at Norsk Folkemuseum og Aune Forlag ble kontaktet i 2004 og samarbeidsavtaler om bildeutveksling ble inngått. I løpet av 2004 ble de fleste av de 40 bildeparene som ble vist i «Tilbakeblikk-utstillingen i 2005 gjenfotografert. Bildeparene i åpningsutstillingen var jevnt fordelt med tidsintervall fra 125 år til 10 år.

Bilder fra en fjellbygd. 1: Maleri fra Hjelle i Valdres i 1852, 2: fra Nordbygda i Hemsedal 1878, 3: fra Tuv i Hemsedal 1910 og 4: fra Grøte i Hemsedal i 1995.

Pr juli 2007 er det gjenfotografert og laget ca 500 par med endringsbilder, hvorav om lag 70 er bearbeidet til plakattørrelsekvalitet.

Utstillingen i 2007 består fortsatt av 40 bildepar, men med noen utskiftninger siden åpningen i 2005.

Det er også laget en liten utstilling (rullgardinstativ) som består av 8 bildepar med samme motiver som inngår i den store utstillingen.

I tillegg kommer en rammeutstilling som er vist på Oscarsborg festning bestående av 8 bildepar. Her er formatet mindre, og bildeutvalget basert på beite og gjengroing.

Målsetting og kort oppsummering

Målsettingen for fotoutstillingsprosjektet var å vise norske landskap i utvikling. Man ønsket en bevisstgjøring om landskap og landskapsendringer, bidra til refleksjon over endringene, og hvordan bruk former landskapet. Interessen for utstillingen, med ca 60 utstillingssteder og en mengde ulike presseoppslag (til sammen ca 9 millioner "lesere"), gir godt grunnlag for å konkludere med at utstillingen har nådd sitt mål om å skape engasjement og interesse om det norske landskapet.

Pr juni 2007 har vi både gjennomført og laget avtaler med de fleste av stedene vi hadde forhåpninger og ønske om at utstillingen kunne vises. Første skritt på veien var Rådhusgalleriet i Oslo, og siden har utstillingen vært på vandring. Oslo lufthavn Gardermoen og Norsk Høstfest i Minot, USA framheves som noen av høydepunktene. Alle utstillingssteder er for øvrig omtalt i denne rapporten.

Materialet fra Tilbakeblikkprosjektet er også kommet i bokform. *Tilbakeblikk – norske landskap i endring* av forfatterne Oscar Puschmann, Wenche Dramstad (begge fra Skog og landskap) og Ragnhild Hoel (RA). Ideen om bok kom fra initiativtager Puschmann, og Tun Forlag utga boken med forord skrevet av Landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen og Miljøvernminister Helen Bjørnøy. Boka er en videreføring av utstillingen, og viser ca. 100 steder i Norge.

Prosjektet "Tilbakeblikk – norske landskap i endring" har så langt vært svært vellykket. Kvaliteten på både bilder og utstillingsmateriell er veldig bra, og konseptet appellerer tydeligvis til de aller fleste. Utstillingen har også bidratt til å både synliggjøre og introdusere vårt nye

institutt, Skog og landskap, på en flott måte (fra 01.juli 2006).

Samarbeidsparter

Prosjektet hadde en forsiktig intern oppstart allerede i 2003, og ideen var en fotoutstilling om landskapsendringer i forbindelse med 100 års markeringen av Norge som egen nasjon i 2005. I 2004 ble ideen lansert for aktuelle samarbeidspartnere, bl.a. også fordi fotoutstillingen falt naturlig inn i det aktuelle samfunnstemaet om gjengroing og bevaring av det norske kulturlandskapet.

Vinter/vår 2004 tok NIJOS kontakt med de aktuelle samarbeidspartnere Statens Landbruksforvaltning (SLF), Riksantikvaren (RA), Bondelaget og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Alle ønsket å være med på jubileumsprosjektet med formål å skape bevissthet og engasjement rundt landskap og landskapsendringer i Norge. I startfasen av prosjektet var samarbeidspartene aktivt involvert i både planlegging og omfang av utstillingen.

Etter åpningen i LMDs foaje og utstillingen i Rådhusgalleriet ble det sendt et oppsummeringsnotat til alle samarbeidspartene.

Mens den store utstillingen nærmest har levd sitt eget turneringsliv, har den lille utstillingen blitt hyppig brukt på ulike messer, konferanser og årsmøter. Alle samarbeidspartene har også lånt den lille utstillingen.

Prosjektadministrasjon

I begynnelsen var det kun Oskar Puschmann og Wenche Dramstad som jobbet med prosjektet, men fra våren 2005 ble det bestemt at prosjektet skulle oppprioriteres og Hanne Gro Wallin fra NIJOS ble utnevnt til prosjektleder. Omfanget av arbeidet økte, og mange personer har siden vært involvert i prosjektet. De viktigste har vært;

Prosjektleder:

Hanne Gro Wallin: administrasjon og økonomi, initiativ mot aktuelle og ønskede visningssteder og oppfølging av disse, montering og generell oppfølging av arbeidet rundt utstillingen.

Prosjektmedarbeidere på NIJOS/Skog og landskap:

Oskar Puschmann: utvelgelse av aktuelle gamle fotografier og gjenfotografering av disse, bearbeiding og klargjøring av bildefilene for plotting, forfattet bilde- og brosjyrettekster og kommet med kreative innspill og initiativ til aktuelle visningssteder.

Wenche Dramstad: forfattet brosjyrettekster, innspill på layout og deltatt i utvelgelse av bildepar til utstillingen.

Anita Solberg: layout av utstilling, faktaark og brosjyre, kontakt mot trykkeriet og generell oppfølging av utstillingen.

Per Getz: montering og oppfølging av forsendelser.

Gro Andersen: montering og diverse bistand til administrasjon vedrørende forsendelser

Wendy Fjelstad: oversetting av bildetekst til engelsk.

Frauke Hofmeister: oversetting av bildetekst til tysk.

Kari Thorvaldsen: utplotting av bildepostere.

Metode for fotograferingen

Første steg i bildeprosjektet var å søke i bildearkivene til Norsk Folkemuseum og Aune Forlag AS, som begge har et stort og landsdekkende arkiv med gode landskapsbilder. Etter å ha valgt motiv var det spesielt viktig å påse at de digitale bildekopiene hadde god nok oppløsning og kvalitet egnet til store forstørrelser.

Selve fotograferingen, med å finne eksakt samme sted som fotografen til det gamle bildet hadde stått, er en stor utfordring. Man skal ha øye for detaljer for å gjenfinne de riktige avstandene, vinklene og høydene for å få dette helt riktig. Fotograferingspunktet blir nå koordinatfestet med GPS, det noteres himmelretningen det fotograferes mot og hvilken linse som brukes.

Siste steg i prosessen er å tilpasse "før-" og "nå-"bildene til hverandre og omgjøre disse til store filer for utskrift.

Olderdalen mot Lyngsalpene, Kåfjord kom., Troms (1964 og 2004).
© Aune Forlag AS & Oskar Puschmann, Skog og landskap.

Rettigheter og bruk av bilder og utstilling

Det er skrevet avtale med Norsk Folkemuseum og Aune Forlag AS om bruk av bilder til utstillingen. Rettighetene begrenser seg til at bildene kan brukes til fotoutstillingen og markedsføring av denne. I tillegg er det gjort avtale med Norsk Folkemuseum at de nye bilder som inngår i par med deres gamle bilder, også skal inngå i museets arkiver fra 2008 av.

Alle henvendelser rundt bruk av Folkemuseets og Aune Forlags bilder henvises videre til rettighetshaverne.

Det ble tidlig besluttet at utlån av utstillingen er gratis, men at lånetaker må bekoste alle transportkostnader tur – retur Ås.

Ved utsendelse av større bildeplott der formål er og presenterer Tilbakeblikk-prosjektet tar Skog og landskap kun betalt for utskriftskostnader, papir og litt administrasjon. Fra august 2007 vil Skog og landskap legge ut utvalgte *nyere* bildepar på egne internettsider til nedlasting og bruk. Instituttet har videre en generell avtale som følger bildene ved bestilling, slik at fotograf og rettighetshaver alltid refereres ved bruk.

Brosjyrer, monterer og tilleggsmateriale

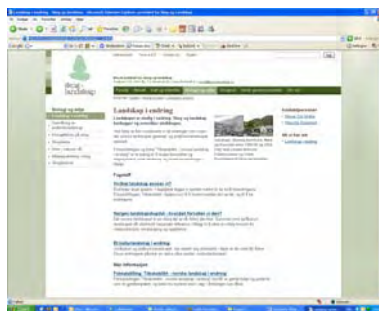

- Det ble utarbeidet en informasjonsbrosjyre om utstillingen, trykt eksternt i 20 000 eks. Ønsket antall brosjyrer sendes alltid med utstillingen.
- Informasjon/beskrivelse til hvert bildepar ble utarbeidet. Dette er samlet i Faktaark og oversatt til engelsk og tysk. Faktaarkene kopieres internt og sendes med utstillingen.

- Nytt institutt – ny brosjyre. Nå også på engelsk.

- Valg av utstillingsmontere. Flere leverandører og løsninger ble vurdert. Pris og enkel montering avgjorde valget, og resultatet ble akrylplastmontere fra firmaet Per Winter AS.
- Transportkasser ble bestilt hos samme leverandør. Det er viktig med gode transportkasser for å ivareta utstillingen best mulig. Kassene som er levert kunne ha vært bedre, men vi har godtatt leveransen.

- Det er utarbeidet egne informasjonsplakater om utstillingen, samt internettinformasjon og presseinformasjon. (www.skogoglandskap.no/temaer/landskap_i_endring)

- Ferdigstilling av bildematerialet ble foretatt av Puschmann og bildeposterne ble skrevet ut på egen printer ved NIJOS/Skog og landskap.
- Liten utstilling. Det ble i 2005 bestilt 11 stk lærretsgardiner med utvalgte bildepar til en liten og noe lettere utstilling. Det ble kjøpt inn 6 stk stativer i tillegg til de 4 NIJOS hadde fra før. Ved instituttendring laget vi 8 stk nye lærretsgardiner.
- Spesialutstilling til Oscarsborg. På forespørsel fra Oscarsborg festning laget vi en enkel utstilling med tema beite og gjengroing. Vi skrev ut 9 bildepar, montert i glassrammer, og fikk tildelt et rom i portrommet inn til borggården.
- Høsten 2006 ble det laget en egen versjon av den store Tilbakeblikk utstillingen som skulle delta på Norsk Høstfest i Minot, USA. Bildene ble skrevet ut hos Skog og landskap, mens monterne ble bestilt i USA og sendt til Minot hvor utstillingen ble satt sammen av folk fra Skog og landskap.

Aktuelle utstillingssteder

Da vi startet opp arbeidet med selve utstillingen vinteren 2005 hadde vi noen ønsker og forhåpning når det gjaldt utstillingssteder. Innenlands tenkte vi bl.a på ulike arrangementer knyttet til jubileumsprosjektet STREIF, og på museer og universiteter. Siden etterspørselen allerede fra oppstarten var stor, og flere av våre "ønskesteder" selv tok kontakt med oss, har vi valgt å vente med å selv oppsøke flere aktuelle/ønskede steder.

Utstillingen er pr juli 2007 bestilt til ut oktober 2008. På Skog og landskap diskuteres det nå om utstillingen skal fortsette i 2009, eller om den skal få et nytt, men videreført innhold. Mulighetene for å bruke denne utstillingen i mange år framover er nemlig stor. Vi har et stort bildemateriale å velge blant, så vi kan bytte til nye motiver og eventuelt belyse flere aktuelle tema. Utstillingen kan enkelt oppdateres og være informativ i nye aktuelle problemstillinger.

Lånetagere for stor utstilling	Dato
Åpning i Landbruks- og matdepartementets foaje.	9. - 27. juni 2005
Rådhusgalleriet, Oslo	4. - 22. juli 2005
Den norske matfestival, Ålesund	23. - 26. august 2005
Direktoratet for naturforvaltning, Trondheim	17. oktober - 4. november 2005
Oslo lufthavn, Gardermoen	17. november 2005 - 11. januar 2006
Reiseliv 2006, Lillestrøm	12. - 15. januar 2006
Norsk landbruksmuseum, Ås	12. februar - 26. mars 2006
Sogn og Fjordane museumsvandring	April - oktober 2006
Jærmuseet, Sandnes	November 2006 – mars 2007

Den store utstillingen

ÅPNING AV LANDBRUKS- OG MATMINISTER LARS SPONHEIM

Lars Sponheim holder åpningstalen for fotoutstillingen "Tilbakeblikk – norske landskap i endring" i LMDs foajé 9. juni 2005.

Den 9. juni åpnet Lars Sponheim utstillingen i LMDs foajé. Pressen ble invitert. I tillegg ble en rekke nøkkelpersoner i bransjen invitert til åpningen, med påfølgende lunsj på Ekebergrestauranten. Under åpningen deltok også mange ansatte i LMD. Det var ca 50 personer til stede. Fra pressen kom Nationen og Mat.

Nils Karbø, assisterende direktør ved NIJOS, ønsket velkommen og overlot åpningen til Landbruksminister Sponheim. I sin åpningstale viste Sponheim stadig til hvordan utstillingen kunne endringer. Dette gjelder både ønskede/politisk styrte endringer, og naturlig endringer som følge av funksjon og aktivitet.

Mange interesserte samarbeidspartnere og LMD-ansatte passet på å se utstillingen under åpningsdagen.

Wenche Dramstad, seksjonsleder Landskap ved NIJOS, holdt et foredrag hvor hun informerte om hvordan utstillingen var blitt til, og arbeidet som ligger bak. Videre at vi med denne fotoutstillingen ønsker å bidra til å skape bevissthet og engasjement rundt landskap og landskapsendringer i Norge.

Landbruks- og matminister Lars Sponheim får en guidet gjennomgang av Wenche Dramstad og Nils Karbø.

For å skape den rette stemningen hadde vi Gjermund Larsen som spilte norsk folkemusikk på fiolin og hardingfele.

Vi er godt fornøyd med mediedekningen. På åpningsdagen var fotoutstillingen slått opp over to sider i VG, og dagen etter hadde den en helside i Nationen. For mer info se "interesse fra media".

Utstillingen ble stående i LMDs foajé i to uker.

Dette gir et godt bilde av hvordan utstillingen ble plassert og presentert i lokalet.

RÅDHUSGALLERIET, OSLO, 4. – 22. JULI 2005

For å nå ut til allmennheten ønsket vi å ha utstillingen i et lokale hvor det ville være tilgjengelig for et større publikum. Rådhusgalleriet hadde ledig tre uker i juli. Prisen for leie av lokalet fra mandag til fredag mellom klokken 8.00 og 15.30 var kr 7 000.- pr uke. Åpningstider utover dette ville koste ekstra pga vakthold. Dette hadde vi ikke midler til.

Bildene ble studert av både Osloborgere og turister.

Utstillingen stod uten tilsyn, men vi sjekket den to ganger i uken og fylte opp brosjyrestativet med mer. Allerede mens vi monterte utstillingen merket vi at mange kom innom, spesielt mange utenlandske turister.

Med utstillingen følger en gjestebok, og det er imponerende hvor mange som på eget initiativ har skrevet seg inn og kommet med kommentarer. Totalt er det 355 personer eller

familier som har skrevet seg inn. Her er noen av kommentarene:

- *Interessant og givende utstilling. Disse bildene sier mer enn 1000 ord. Venter spent på framtidsbildene. Lykke til.*
- *Det gir perspektiver å se bilder "før" og "nå".*
- *Denne utstillingen var meget utfyllende og fargerik. Ett utrolig landskap. Takk for fremvisning.*
- *Meget spennende utstilling – gir mange ettertanker vedr. forandringer i landskap og natur!!*
- *Superb Exhibition, BRAVO!*

Antall besøkende kan vi bare anta, da det ikke var registrering av besøkende. 1.600 brosjyrer og faktaark gikk med. Et forsiktig anslag av besøkende er å anta at hver tredje person tok med seg et faktaark eller en brosjyre, da får vi et anslag på 5.000 besøkende.

Plakater med informasjon om utstillingen og åpningstider ble satt opp utenfor Oslo Rådhus og hos Turistinformasjonen i Roald Amundsensgate. I tillegg fikk vi omtale gjennom en artikkel i Aftenposten Aften, samt daglig omtale på "hva-skjer-sidene" i samme avis.

DEN NORSKE MATFESTIVALEN, ÅLESUND 23.- 26. AUGUST 2005

På forespørsel fra Mona Rivalsrud, Den Norske Matfestivalen i Ålesund AS, ble utstillingen sendt til Sunnmørshallen i Ålesund for å stå der under Den norske Matfestivalen 2005. Dette var første stopp hvor lånetager hadde alt ansvar med montering og oppsetting av utstillingen.

Da montere og transportkasser ble bestilt valgte vi bevisst en enkel løsning slik at alle lånetagere skulle kunne håndtere dette selv. Matfestivalen var de første til å prøve dette, og tilbakemeldingene sa at våre monteringsanvisninger og skisser til oppsetting av monterne fungerte. Tilbakemeldingen var at det tok ca 2 timer å montere utstillingen, og det var samme tidsforbruk ved demontering.

*Tilbakeblikk" på Den Norske Matfestivalen i Sunnmørshallen, Ålesund den 23-26.august 2005.

Slik ble utstillingen vist i Sunnmørs-hallen.

Gjesteboken var selvfølgelig med, og det var interessant å se at festivalen hadde besøk helt fra Ungarn og Tyskland. Noen kommentarer fra gjesteboken.

- *Det var artig å se forskjellene (større og mindre) mellom før og nå. Artig med Vardøbildene! Hilsen en fra Vardø*
- *Good food! Good exhibition! (Tyskland)*

DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING, TRONDHEIM, 17.OKT-4.NOV 2005

I forbindelse med arealkurs for Fylkesmennene ønsket DN i Trondheim å låne den store utstillingen. Utstillingen stod i direktoratets inngangsparti på Tungasletta. Kommentarer i gjesteboken gir masse honnør til fotografen, og ord som tankevekkende, fasinerende og interessant dukker stadig opp.

Oskar Puschmann var til stede på åpningen av utstillingen og holdt et lite kåseri om prosjektet og viktigheten av arbeid med kulturlandskap i Norge.

"Tilbakeblikk" i DN's lokaler i Trondheim. Her med direktør Janne Sollie Foto Tove Hellem, DN.

OSLO LUFTHAVN, GARDERMOEN, 17.NOV 2005 – 11.JAN 2006

Mens utstillingen stod i Rådhusgalleriet i Oslo ble vi kontaktet av en ansatt hos SLF som syntes utstillingen burde vises på virkelig store steder, og Oslo Lufthavn, Gardermoen ble foreslått. Prosjektleder tok en telefon til Oslo Lufthavn, og etter mange omdirigeringer kom hun til rådgiver Kim Lang. Konseptet ble forklart etter beste evne, men da ble det spurt: "Vet instituttet hva det kostet å ha reklame på flyplassen?" Prosjektleder opplyste at dette var ikke reklame men kunst, og da ble det straks en annen og mer spennende dialog.

Etter bildefremvisning av materialet og omvisning i lufthavnen, for å finne aktuelle utstillingssteder, ble 10 monterer plassert på avgang innland og 10 på avgang utland. Med tanke på å treffe flest mulig reisende tror vi dette var en god løsning. Til vanlig er det ca 25 000 reisende pr dag fra Oslo Lufthavn, med et noe høyere antall i julehøytiden.

Utstillingen slik den var på avgang innland.

Det er ikke lov med brosjyrer eller annet papir på lufthavnen, så for å få gitt informasjon om enkeltbildene ble det produsert informasjonsholdere som festes på siden av monterne. Per Winter AS, som produsert monterne, lagde disse.

Monteringen på Oslo Lufthavn måtte vi ta hånd om selv. Her er vi i arbeid på avgang utland med hjelp av rådgiver Kim Lang som flyplassansvarlig.

Velkomsthilsenen fra Oslo Lufthavn var som følger:

Vi er svært fornøyd med å få utstillingen "Tilbakeblikk" på Oslo Lufthavn. Utstillingen vil være tilgjengelig for ca 1,5 mill passasjerer, og vi er trygge på at de reisende vil sette pris på dette. Flotte bilder – til ettertanke. Velkommen!

Kim Lang (rådgiver) og Nils Holm Toverud.

Oslo Lufthavn hadde informasjon om utstillingen på sine nettsider, og litt overraskende mottok vi på e-post kommentarer fra mennesker som hadde sett utstillingen på flyplassen. Med tanke på at kommentarene ble sendt i etterkant av besøket på flyplassen (gjesteboken var ikke der), så er konklusjonen at dette må ha gjort inntrykk.

- *Hei. Utrolig fin utstilling. Jeg så den på Gardermoen og det virket som om mange var interessert. Et bilde sier mer enn 1000 ord!*

Vi takker Oslo Lufthavn ved Kim Lang for plass og oppfølging av utstillingen gjennom hele perioden.

REISELIV 2006, LILLESTRØM 12. – 15. JANUAR 2006

Et ønske fra fotograf Oskar Puschmann var å få vise utstillingen på Reiselivsmessen på Lillestrøm. En stand på messen koster fra 1 200.- kroner pr m² og dette hadde ikke prosjektet finansiering til. Likevel kontaktet vi Reiseliv 2006 og spurte om de hadde lyst til å vise utstillingen. Vi ville stå for all montering og oppfølging, men var avhengige av gratis plass. Interessen for "Tilbakeblikk" var så stor at vi var å finne på stand C01-33, med 20 montere, brosjyrer og gjestebok.

Gjesteboken har vi hatt veldig mye glede av. Det er inspirerende å lese hva de forskjellige besøkende ser og tenker rundt bildene, og det er fantastisk at så mange tar seg tid til å skrive i boken. Noen utdrag fra Reiseliv 2006:

- *Interessant dokumentasjon av endring i kulturlandskapet. Flotte bilder!*
- *Flott utstilling. Veldig instruktivt og interessant å få se nøyaktig det samme landskapet med flere tiårs mellomrom.*
- *Norge er ubeskrivelig FLOTT!*

Direktør Nils Karbø (t.h.) og fotograf Oskar Puschmann ved stand C01-33 på Reiseliv 2006.

Som en liten tilleggskommentar kan vi referere til reportasje i Brønnøysund avis hvor man sier følgende: *Det var bedre bilder av Torghatten hos NIJOS enn på Nordland sin stand.*

NORSK LANDBRUKSMUSEUM, ÅS, 12.FEB – 26.MARS 2006

På Landbruksmuseet ble utstillingen åpnet av Oskar Puschmann. Vi har dessverre ingen bilder fra utstillingen her. Museet laget et opplegg rundt utstillingen som ble benyttet blant annet ved skolebesøk. Tilbakemeldinger tyder på godt besøk og stor interesse rundt bildene.

SOGN OG FJORDANE MUSEUMSVANDRING, APRIL – OKTOBER 2006

NORDFJORD FOLKEMUSEUM, SANDANE, APRIL – MAI

Bildet viser utstillingen i inngangspartiet til Nordfjord folkemuseum

Museet hadde besøk av skoleklasser og enkeltbesøkende. Tilbakemelding fra museet er at utstillingen er fin, men akrylplast-monterne og transportkassene kunne vært mer solide.

Det er vi enige i, men er likevel fornøyd med hva utstillingen tåler av transport og bruk. Litt riper er det blitt i monterne, men skadene som har oppstått er ubetydelige i

forhold til hvor mye de er fraktet og flyttet.
KYSTMUSEET, FLORØ, JUNI – JULI

På Kystmuseet i Florø var utstillingen plassert i et eget stort visningsrom. Det var romslig og god plass rundt monterne, og man fikk en flott vandring gjennom utstillingen. Det ble ikke tatt bilde av utstillingen slik den stod, men vi var 2 personer fra Skog og landskap som så utstillingen før vi byttet logoer, tørket støv og pakket den ned for videre transport.

På dette museet var det meste av besøkende turister, både fra Norge og utlandet (ikke alle kommentarer er oversatt).

Her kommer noen kommentarer fra gjesteboken:

- *Tankevekkende og fin utstilling av gjengroingsproblemet og store endringer i kulturlandskapet.*
- *Veldig interessant utstilling. Takk for at vi fikk sjå dette.*

SUNNFJORD MUSEUM, FØRDE, AUGUST – SEPTEMBER

På Sunnfjord museum brukte de utstillingen veldig aktivt. Her er tilbakemeldingen fra Berit Snøan, formidlingsleder:

Frå 1.august til 15.september stod vandreutstillinga Tilbakeblikk - landskap i endring på Sunnfjord Museum. Vi hadde 5 skuleklassar frå Mo og Jølster vidaregåande skule på besøk, i alt 74 elevar. Perioden var på slutten av turistsesongen og av betalande hadde vi ca 1340 turistar innom, der største parten kom frå andre land enn Noreg. Vi har fått gode tilbakemeldingar frå turistar både frå inn og utland noko som gjesteboka vitnar om.

Skuletilbodet: *Skulane fekk tilbod om utstilling og oppgåver av ymse slag. Vi hadde bilde - quiss, spørsmål om endringar samt at dei fekk i oppgåve lage eit framtidsscenario ut frå eit av bileta.*

Som avslutning vart elevane tatt med opp på stølen for å sjå korleis landskapet på ein støl er. Stølen er under oppbygging og museet arbeider med å etablere eit typisk landskap som var på ein støl rundt 1850 i Sunnfjord. Tilbakemeldingane frå skuleelevane har vore gode både på opplegget rundt utstillinga og på sjølve utstillinga. Sidan dette var vidaregåande har vi hatt mang ein spennande diskusjon om kva for endringar i landskapet som er av ein meir positiv karakter og kva som er ein negativ endring.

I lokalavisa Firda har det i sumar vore ein debatt om attgroing og turistar. Vi sendte derfor ut invitasjonar til alle organisasjonar og etatar som arbeide med landskap og arealplanlegging. Og ingen kom.....

Vi på Sunnfjord Museum har hatt stor glede av utstillinga og takkar for samarbeidet.

Fra utstillinga i Sunnfjord museum.

DE HEIBERGSKE SAMLINGER, KAUPANGER, SEPTEMBER – OKTOBER

På de heibergske samlinger inviterte man til utstillingen med en pressemelding og en paneldebatt.

Pressemeldingen som ble sendt fra De Heibergske samlinger.

Pressemelding

LANDSKAP I ENDRING

UTSTILLINGSÅPNING OG PANELEBATT PÅ MUSEET TORSDAG 21. SEPTEMBER.

Landskapet endrer seg hele tiden og speglar den tiden vi lever i. Betyr det noko for oss? Skal vi ta vare på bitar av det historiske landskapet? Kva har vi mista og kva verdier har landskapet i dag?

Foto: Oscar Fushmann

Utstillingsopning

Torsdag 21. september opnar De Heibergske Samlinger - Sogn Folke museum utstillinga *Landskap i endring* med å sette gjengjingsproblematikken på dagsorden.

Utstillinga *Landskap i endring* er ei firedekt utstilling det hovudutstillinga er laga av fotografen Oscar Fushmann frå Norsk Institutt for Skog og Landskap, som med fantastisk presisjon har gjenfotografert gamle motiv frå mange stader i landet.

De Heibergske Samlinger - Sogn Folke museum har i samarbeid med fotograf Leif Hauge frå Høgskulen i Sogn og Fjordane laga ei lokal tilleggsutstilling der motiv frå Indre Sogn er gjenfotografert.

Ungdomsskulelevar frå Berge skule i Lærdal har gjort dette til eit skuleprosjekt, og dei har gjenfotografert bilete frå si eiga heimbygd i Borgund. Desse bileta blir også ein del av utstillinga på museet. Både Leif

Hauge og ungdomsskulelevane frå Borgund vil vere tilstades på utstillingsopninga. Utstillinga vil vere på museet til 1. november.

Den fjerde delen av utstillinga er ei kunstutstilling av Kåre Ragnar Lien. Kåre Ragnar Lien er opphavleg frå Solund, og motiva i denne utstillinga er havlandet med sjøhus og framfor alt småbåten. Det er ofte den landsette båten som er motivet til Lien, den som har tent si tid og er på veg attende for å verte eitt med landskapet. Det er minnebilete over det som ein gong var, eit samfunn og ei livsform som er i ferd med å gå under. Kunstutstillinga er sjå samarbeid med Sogn og Fjordane Kunstmuseum /Kunstsenteret Fjordlyset.

Paneldebatt

Efter utstillingsopninga brukar det laus med debatt om gjengjoring. Er dette eit problem, eller er det ikkje? Er tiltak mot artgnodd kulturmark og dårleg utsikt føyttas, eller bør samfunnet ta ansvar for å ta vare på noko av det opne landskapet?

Naturbrukar Helge Kårstad og botanikar Mons Kvamne vil sette i gang debatten med klar tale frå ulike ståstader. I tillegg kjem desse til å delta i panelet. Ivar i Sognal Bondre- og Støbruktalag, Jostein Kvåle, skogbruksejef i Sognal og Luster, Gjerit Heiberg, jordbrukssejef i Leikanger kommune, Sigrunn Kvåle og reise livssejef i Aurland og Lærdal, Norahy Distad.

Utklipp fra pressemeldingen som viser aktivitet rundt utstillingen:

De Heibergske Samlinger - Sogn Folkemuseum har i samarbeid med fotograf Leif Hauge frå Høgskulen i Sogn og Fjordane laga ei lokal tilleggsutstilling der motiv frå Indre Sogn er gjenfotografert. Ungdomsskulelevar frå Berge skule i Lærdal har gjort dette til eit skuleprosjekt, og dei har gjenfotografert bilete frå si eiga heimbygd i Borgund. Desse bileta blir også ein del av utstillinga på museet.

Tilbakemeldingen fra museet er at tiltaket med å involvere lokal fotograf og ungdommer var meget vellykket. Man involverte lokalsamfunnet og fikk debatt rundt endringer i landskapet og bevisstgjøring av lokale endringer.

Til venstre i bildet sees den lokale tilleggsutstillingen.

Spennende måte å sette opp utstillingen på – i sirkel.

JÆRMUSEET, SANDNES, NOVEMBER 2006 – MARS 2007

Ferden gikk videre fra Sogn og Fjordane til Jærmuseet. Vi valgte å sende utstillingen via Ås for å kunne sjekke at utstyret var i orden. Her følger en artikkel i Jærbladet.

Fotograferte landskapsendringar

Søndag opnar fotoutstillinga «Tilbakeblikk- norske landskap i endring» på Jærmuseet på Kvía. – Eg vonar denne utstillinga vil få folk til å tenkja litt annleis, seier leiar i Rogaland Bondelag, Arna Høyland.

ANETTE VÆRVIK | tekst og foto
arw@jbl.no

Det er Høyland som opnar fotoutstillinga på søndag som består av 40 motiv frå ulike stader i Norge. Svein Helge Harboe frå Rogaland bondelag vil ha eit føredrag om temaet klokka 14. Utstillinga har alt vore vist fram på mange kanar av landet, til god respons.

Dei eldste bileta er frå rundt 1880, og det er to bilete av kvart motiv slik at det går an å sjå ei endring i landskapet. Frå Rogaland er Klepp og Karmøy representerte.

LANDSKAP I ENDRING: Klepp er ein av dei stadane som er med i utstillinga, og så store endringar har skjedd i Kleppekrossen på hundre år at Ama Høyland (t.v) og Helene Østby Larsen har vanskeleg for å kjenna seg igjen.

– Bondelaget er opptekne av å få fokus på landskapsutviklinga i Norge, og då er ei slik utstilling eit godt bidrag, seier Arna Høyland.

– Kanskje kan dette gjera oss vanlege folk medvitne, og få oss til å tenkja på kva det er som skjer rundt oss, og kva det er me eigentleg vil ha, undrar avdelingsleiar

på Jærmuseet, Helene Østby Larsen.

Grev i matfatet

Fleire av bileta viser at det mange stader i landet er blitt meir gjen-grodd enn kva det var tidlegare. Andre viser at næringa har teke over i landskapet.

– Dette biletet frå Askim viser blant anna korleis utbygging av veg har øydelagt mykje av landbruket som var tidlegare. Noko liknande det ser me i Klepp no der dei nærast grev rett i matfatet. Me veit at noko må ofrast, men det går an å finna alternative måtar til å ta dyrka jord, seier Høyland.

Dei største endringa på Jæren dei seinare åra viser igjen i at gardane blir større og det vert meir press på sentrale område.

Eiga utstilling

Fotoutstillinga blir på Jærmuseet til og med mars. Avdelingsleiar Helene Østby Larsen vonar folk bruker tida godt, og trur utstillinga kan vera ekstra spennande

for bondelaget, småbrukarlaget, historielag og skular.

– Dette er eit sentralt tema både på ungdomsskulen og i den videregående skulen. I tillegg skal ein også på barneskulen bli kjend med lokal historie, seier ho.

Jærmuseet vil no henvenda seg til skulane i distriktet, og prøva å få elevane til å leita etter eldre bilete for å sjå korleis det såg ut på Jæren før. Så kan dei bruke denne utstillinga som inspirasjon og sjølv dra ut på den plassen dei har bilete av og sjå korleis det ser ut no.

– Det hadde vore kjekt om me kunne fått til ei lokal utstilling som me kunne vist fram her. Det er mykje læring i å sjå og forstå endringane som har skjedd rundt oss, seier Østby Larsen.

– Dersom nokon tenner på ideen kunne me kanskje teke nye bilete igjen om 20 år, og kanskje kunne me fått ei utstilling for heile Rogaland, seier Arna Høyland inspirert.

VIDERE FERD PR JULI 2007

Den store utstillingen er nå på Maihaugen, Lillehammer, fra juli til og med oktober. Deretter følger Norsk Skogmuseum på Elverum og NTNU, Trondheim, står på planen fra mars til september 2008.

Siden etterspørselen har vært så stor, og strukket seg over så lang tid fremover, har vi ikke gått aktivt inn for å få utstillingen nordover i landet.

Norsk Høstfest 2006, Minot, USA

Ønsket om å komme til Norsk Høstfest, spesielt etter å ha blitt invitert i 2005, var stort i 2006. Etter søknad til Innovasjon Norge ble det bevilget kr 150 000.- til dette spesielle arrangementet.

Etter å ha vurdert transportkostnader og risiko ved transport ble det besluttet å produsere utstillingsmateriell "over there". Dette ble gjort av Custum Plastics i Fargo. Med hjelp av gode tegninger, faks og telefon, kom alt på plass i Minot til rett tid. Engelske brosjyrer ble sendt fra Norge.

Vi ankom messeområdet på mandag, et døgn før Norsk Høstfest 2006 hadde offisiell åpning. Det var spennende å sjekke om alt som var sendt fra Norge og Fargo var kommet på plass. Heldigvis - alt var der. Plassen vi var tildelt på Norsk Høstfest het Leif Erikssons Millenium Hall og viste seg å være selve hovedinngangen til hele festivalen. Utstillingen var dermed godt synlig, om enn litt utsatt, plassert. Monterne var kanskje ikke helt etter planen, men med litt tilpasning fikk vi ordnet det meste. I den forbindelse sendes en særdeles stor takk sendes til Jerry Kaup fra biblioteket i Minot som skaffet det meste av verktøy og tilleggsmateriale. Å få det hele opp og på plass var imidlertid ingen liten jobb. Monteringen av alle 20 montere tok en drøy dag for 5 personer. Ettersom det var her besøkende hentet sine billetter fikk vi allerede under monteringen en forsmak på interessen bildene vakte. Landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen og departementsråd Per Harald Grue m.fl., besøkte Norsk Høstfest som en del av en rundtur i flere stater i Midt-Vesten. Med i ministerens følge var også Skog og landskaps direktør Arne Bardalen.

På tirsdag var det VIP lunsj med alle prominente gjester og ledelsen for festivalen på plass. Landbruk og matminister Terje Riis-Johansen med følge ble høytidelig presentert og ministeren holdt en tale hvor han beskrev norsk landbruk og sammenlignet dette med landbruket i Nord Dakota. Utstillingen ble også nevnt.

Åpningen av utstillingen på Norsk Høstfest 2006

Onsdag startet med offisiell åpning av fotoutstillingen. Åpningen ble markert med fanfare på viking lur, båndklipping og tale ved statsråd Riis-Johansen. I denne talen var fokuset på norsk landskap, landskapspolitiske mål og tiltak for å opprettholde landskapet. Statsråden ble deretter guidet rundt i utstillingen av fotograf Oskar Puschmann.

Utstillingen i Leif Eriksson Millenium Hall.

Det var stor aktivitet rundt utstillingen gjennom hele uken, og vi fikk høre utallige historier fra personer med norske aner. Det var både besteforeldre og foreldre som var utvandret fra Norge. Noen visste hvor de kom fra og ville gjerne se bilder derfra. Mange stod med tårer i øynene og betraktet de flotte bildene. En mann mente han var kommet til himmelen, mens andre fikk "hjemlengsel". Det

var overraskende mange som hadde vært på besøk i Norge både en og to ganger, så det var tydelig at "gamlelandet" fortsatt er umåtelig populært.

Når det gjaldt pressen var det innslag på lokal tv. Vi ble også nevnt i et intervju om hva publikum syntes om Høstfesten i år. Fotoutstillingen ble da omtalt som noe helt fantastisk og det største som hadde skjedd festivalen på flere år. Videre ble vi intervjuet av journalister fra Norway Times, New York, og artikkel kom i etterkant av Høstfesten.

Onsdag kveld var det stor fest i American Skandinavian Hall of Fame. Landbruks- og matminister Riis-Johansen holdt tale, og etter avtale med Skog og landskap direktør Arne Bardalen ble utstillingen overrakt den norske generalkonsulen i Minneapolis, Rolf Willy Hansen. Utstillingen blir derfor værende i USA, og første stopp på rundreisen her var biblioteket i Minot hvor den sto i ca. 2 måneder. Det er allerede meldt interesse fra flere bibliotek, men også Daughters of Norway ønsker å bruke utstillingen.

Utstillingen følges av en gjestebok, og eksemplere på tilbakemeldinger som er kommet i denne er som følger;

"Beautiful. A nice insight into Norway's Landscapes, homes, daily life." Wisconsin
"This was Awesome - to see the differences in timeline." (Minot)
"The natural scenery is so refreshing - what kind of soul can live without it!" (Minot)
"It was good, it showed how much we've advanced, but it also shows that when we advanced in technology we ruined our past." (Minot)
"Beautiful scenery. I miss this place that I never knew about." (Minot)

Videre forteller Jerry Kaup fra biblioteket i Minot at dette er den flotteste utstillingen de noen gang har hatt. Den er bra besøkt og har engasjert publikum veldig.

Den responsen vi registrerte er en sterk indikasjon på at utstillingen er godt egnet til å skape økt interesse for Norge, norske forhold og ikke minst øke lysten hos mennesker med norske aner til å besøke Norge. Utstillingen bør derfor være velegnet til bruk i Norges-profilering, særlig i Midt-Vesten. Vi har bedt generalkonsulen om å holde oss orientert om respons og erfaringer, og her er tilbakemelding å langt.

Her er status for USA-turnéen slik det ser ut nå med omtrentlige tidsangivelser:

"The exhibit will be shipped from Minot Public Library to Luther College, Decorah, Iowa in early February. In early June the exhibit will come to Minneapolis (Institute of Art). In August it will head off to Pacific Lutheran University in Tacoma, Washington state. Also San Diego Public Library has expressed an interest in the exhibit and it will probably go there after Tacoma."

Det er våre kollegaer ved GK San Francisco som koordinerer visningene på Vestkysten.

Som et resultat av direktør Bardalens reise med LMD planlegger Norsk institutt for skog og landskap nå utvikling av forskningssamarbeid med bl a University of Minnesota og andre relevante forskningsmiljøer.

Vi vil takke Innovasjon Norge som har gjort det mulig for oss å få vise fotoutstillingen "Tilbakeblikk – norske landskap i endring" for mange mennesker med og uten norske aner.

Den lille utstillingen

Da det var bestemt å lage store monterer og ha ca 40 bildepar i den store utstillingen, så vi behovet for en litt mindre og lettere håndterbar utgave. Resultat ble en "rullgardin"-utstilling bestående av 10 bildepar. Bildene er bevisst spredd for å dekke hele landet. Ved ny logo og nytt trykk valgte vi å ha 8 stk rullgardiner i "den lille utstillingen".

Denne utstillingen er veldig populær på korte konferanser eller temadager av forskjellig slag.

Først ute med å bruk denne utstillingen var Bondelaget. De lånte utstillingen til Landbruk på Karl Johan (10. juni), på Bondetinget i Stjørdal, og hadde den med på sin marsj til WTO-forhandlingene i Geneve. Vi har fått noen bilder fra turen til Geneve, og ellers sier tilbakemeldingene at utstillingen var vellykket og svarte til forventningene.

Etterspørselen etter utstillingen har vært veldig stor fra organisasjoner og lag. Mange må dessverre melde avbud ettersom de selv må dekke frakten, og ikke har midler til dette. Fraktutgiftene for den lille utstillingen blir fort kr. 1.000.-, avhengig av hvor i landet den skal fraktes.

Her følger en liste over arrangementer som har lånt den lille utstillingen.

Lånetager og arrangement	Dato
Riksantikvaren: Foredrag v/ O. Puschmann og intern visning	4. - 20. mai 2005
Rådmannssamling, Trondheim	25. - 26. mai 2005
Norges Bondelag: Landbruk på Karl Johan	10. - 12.juni 2005
Norges Bondelag, Bondetinget, Stjørdal	15. - 17. juni 2005
Norges Bondelag: Tur til Genneve i forbindelse med WTO-forhandlinger	18. juni - 25. juli 2005
Riksantikvaren: Museumsnettverk med fokus på kulturlandskapet. Vadsø	9. - 11. august 2005
Fylkesmannen i Nordland: Streifarrangement i Sandnessjøen.	23.-28. august 2005
Jenter i skogbruket: Landsmøte og Dyrskun 2006	7.-18. september 2005
Fylkesmannen i Hedmark: Veivalg i Arealpolitikken	20.-22. september 2005
Fylkesmannen i Nordland: Streifarrangement i Bodø.	26.-30. september 2005
Midt troms regionråd: Forskningsdag	29.-september 2005
Riksantikvarens landssamling, Oslo	5.-7. oktober 2005
Geoforum 2005	18.okt.05
Plan 2005, Gardermoen	19.-21. oktober 2005
LFR-seminar, UMB	25.okt.05
Bonde- og småbrukarlaget, Landsmøte, Gardermoen	28.oktober - 1.november 2005
Fylkesmannen i Rogaland: Agrovisjon 2005 i Stavanger	2.-9. november 2005
Landbrukets forsøksringer, Ringlederkurs. Quality hotell, Hafjell	11.-21. november 2005
Miljødepartementets temaavslutning, Friluftsåret 2005. Røros	28. november - 6. desember 2005
Trøndelagskartdagen 2006	1.-27. januar 2006
Forum for kommuneplanleggere: Kommuneplankonferansen 4711 Lykkeby. Kongsberg	2. -9. februar 2006
Målselv kommune: Åpning av kulturhus.	10. -28. februar 2006
Høgskulen Jæren: Seminar om landskap	07.mar.06
Fylkesmannen i Rogaland: Fylkessamling	14. - 15. mars 2006
Geoforum 2006, Kristiansand	20. - 24. mars 2006
Fylkesmannen i Aust-Agder: Landskapskonferanse.	28. mars - 5.april 2006
Statens landbruksforvaltning. Utstillingen støtter opp om O. Puschmanns foredrag og brukes til intern informasjon.	18. april - 5. mai 2006
Cappelen forlag, foredrag v/ O. Puschmann	12.mai.06
Internasjonal konferanse innen konsekvens- utredninger i Stavanger. Låner er Miljøverndepartementet	16. - 28. mai 2006
Nordiske jordbruksforskere forening	12. - 16. juni 2006
Boklansering "tilbakeblikk - norske landskap i endring" på Folkemuseet	3.- 5. juni 2006
Etnemarknaden 2006	1. - 8. august 2006
Landbrukejournalistenes verdenskongress, Oslo	11. - 14. august 2006
Agrisjå 2006, Trøndersk landbruk	14. - 23. august 2006
Gullbring kulturanlegg i samarbeid med Høgskulen i Bø.	28. august - 22.september 2006
Agroteknikkmesse på Lillestrøm	1. - 6. november 2006
Levende landskap: Utdanningsmesse på Høylandet	22. - 29. januar 2007
V. Slidre kommune: Igangsetting av prosjekt for tiltak mot gjengroing i regi av områdetiltaket "Heime og på støle".	5. mars - 27. april 2007
Fylkesmannen i Trøndelag: Steinkjer by 150 års jubileum	1. mai - 15. juni 2007
Valdres forsøksring: Landbruksdagen i Valdres	30.august - 4. september 2007

Oscarsborg festning – 2005 og 2006

Utstillingen består av 10 bildepar hvor 9 er fra NIJOS og 1 fra Oscarsborg. Informasjon om hvert bilde er festet på plater under rammen.

På forsommeren 2005 ble vi kontaktet av Nasjonalt festningsverk på Oscarsborg festning. De ønsket å vise bilder fra utstillingen hele sommeren, fra juni til september. I utgangspunktet var de på utkikk etter bilder om gjengroing eller geiters påvirkning av landskapet. De låner geiter fra UMB som beiter på Oscarsborg hele sommeren for å bevare kulturlandskapet der. Etter befaring av aktuelt utstillingsrom fant vi ut at fastmonterte rammer på veggen var beste løsning.

En liten del av utstillingen på Oscarsborg.

Oscarsborg hadde et besøkstall i 2004 på 50.000 besøkende, og tilbakemeldinger vi har fått til nå tilsier at de kommer opp i samme antall eller kanskje litt mer i 2005.

Utstillingen har nå stått i et av portrommene på borgen i to år. Vi har hatt sporadiske besøk for å sjekke at utstillingen er intakt, og at det er nok brosjyrer der. Ellers har ansatte på festningen tatt seg av åpning og lukking av lokalet.

Før sesongen 2006 var vi der og pusset litt glass, byttet brosjyrer og satte opp egen plakattavle.. Vi fant også plass til et landskapskart over Akershus fylke. I 2007 skal portrommet brukes til en annen utstilling, men vi er lovet plass et annet sted på borgen.

Informasjonstavlen på bryggen i Drøbak.

Informasjonspakater ble satt opp på alle ferjeanløp (Drøbak brygge, Sund brygge, Oscarsborg brygge og gjestebåthavnen).

Oscarsborg fikk for 2007 tilbud om å bytte noen av bildene til mer turistbilder, Norgesreklame. Dette takket de nei til, da de ønsker fortsatt fokus på gjengroingsproblemene.

Foredrag/presentasjon om landskap i endring

Utstillingen har helt tydelig dekket et behov for å synliggjøre endringer i landskapet. Den er brukt i mange forskjellige arrangementer, og tilbakemeldingene er at nå kan man vise til bildene når man skal forklare hva man mener. O. Puschmann har i den forbindelse fått forespørsel og vært foredragsholder på mange forskjellige arrangementer. Se listen under.

2006	Dato	Arrangement
1	ferbruar	Landbruksmuseet, åpning av Tilbakeblikk utstilling
2	mars	Naturvernforbundet i Østfold - årsmøte
3	mars	Jordvernforeningen i Vestfold - Årsmøte
4	mars	Geografistudenter fra Universitetet i Oslo
5	april	Landskapsarkitekturstudenter fra UMB
6	19.04.2006	SLF- faglunsj
7	03.05.2006	RMP - fylkessamling, Hell i regi av SLF
8	12.05.2006	Cappelen forlag - nettsverksseminar for geografilærere
9	08.06.2006	FYMA milj.avdeling i Buskerud - kommunal fagsamling
10	15.06.2006	NJF-konferanse, Tromsø
11	03.07.2006	Boklansering, Folkemuseet
12	15.08.2006	SMIL - Tana, kommunesamling i Finnmark
13	05.09.2006	Sarpsborg - arealfaglig samling for fylkene, Regi SLF
14	20.09.2006	SMIL - fylkessamling, Sundvollen, regi av SLF
15	27.09.2006	Nordisk Ministerråd, inspirasjonsforedrag
16	11.10.2006	Norsk Høstfest, MINOT USA
17	18.10.2006	Røros 2006 (kommunesamling for Sør-Trøndelag)
18	24.10.2006	FMLA-samling i Østfold
19	25.10.2006	Miljøverndepartementet (faglunsj)
20	13.11.2006	Arealfaglig fylkessamling Klækken, regi SLF
21	05.12.2006	Hærland bygdekvinnelag, årsmøte

2007		
1	18.01.2007	Planfaglig nettverksamling for kommunene i Aust-Agder
2	07.02.2007	KOLA-VIKEN I: Kommunesamling for alle VIKEN-fylkene
3	11.02.2007	Bygdefolkets studieforbund - Landbrukshelg i Sarpsborg
4	14.02.2007	KOLA-VIKEN II: Kommunesamling for alle VIKEN-fylkene
-5	09.03.2007	"På stølen og heime" - seterseminar i Vestre-Slidre, Valdres
6	13.03.2007	Landskapsarkitekturstudenter fra UMB
7	19.03.2007	Naturvernforbundet i Buskerud, kveldsseminar Hokksund
8	19.04.2007	Kulturlandskapsfaglig fylkessamling, Gran. Regi SLF, DN og RA
9	21.05.2007	ABM-utvikling: Landskonferansen for fotobevaring, Tromsø
10	15.06.2007	Norsk Kulturarv: Seminar, "Kulturlandskap i endring", Hjartdal

Medieomtale

Eksempel på endringsbilder i Nationen.

Hemsedal

Landskap som har en mer marginal drift enn tidligere vil oppleve en gradvis gjengroing, særlig inn fra skogkanten eller rundt bekkeløper og oppstrø. Bildet viser en tidligere uterøll med noe oppgang av busk og enner rundt en gammel rykkings. I dag er kanten fjernet. I tillegg til at den gamle utta er restaurert.

LANDSKAP Ser resultater av gjengroingskamp

Kampen mot gjengroing begynner å gi synlige resultater, sier kulturlandskapskapert Oskar Puschmann.

Tilbakeføring av beitedyr har flere steder ført til at kulturlandskap er blitt gjengroet i løpet av få år, sier han.

Samtidlig registrerer han at gjengroingen mange steder fortsetter i minst samme fart som før. Og mer vil det bli, tror fotografen, som tidligere har karakterisert dagens gjengroing som den mest omfattende siden 1970-tallet.

Få har studert utviklingen for norske kulturlandskap mer inngående enn fotografen og landskapsgeografen ved Norsk institutt for skog og landskap på Ås.

Det siste året har han reist land og strand rundt med kameraet og dokumentert gjengroingen. Mer enn 400 kommuner har han oppsøkt, og bildene hans, som viser norske jordbrukslandskap før og nå, har gått sin seiersgang over hele landet. Utstillingen «Tilbakeblikk - norske landskap i endring» er borte solgt på 2006.

Boka med samme navn kom ut i fjor og er blitt en av Tun Forlags bestselgere. Prosjektet har fortsatt, og i samarbeid med Statens landbruksforvaltning ønsker Skog og Landskap nå også å dokumentere synlige effekter av landbrukets miljøvennelse.

Nå er Puschmann klar med en ny serie før-og-nå-bilder, som Nationen har fått tillatelse til å trykke i sommer. Dette blir tredje sommeren på rad at Nationen kan bringe en serie med de populære bildene.

Mens de tidligere seriene har dokumentert gjengroing, og vært noe motstrø, viser mange av de nye bildene at iverksette tiltak gir synlige resultater.

Det er jo blitt et rverpolitisk prosjekt dette, og det er satt i gang mange gode lokale prosjekter med de nye regionale berde- og miljøtilskuddene. 30.000 bønder er med, og det gir resultater, sier Puschmann.

Samtidlig nyserer han gjengroingsdebatten. Gjengroingen kan mange steder se verre ut enn

Oskar Puschmann

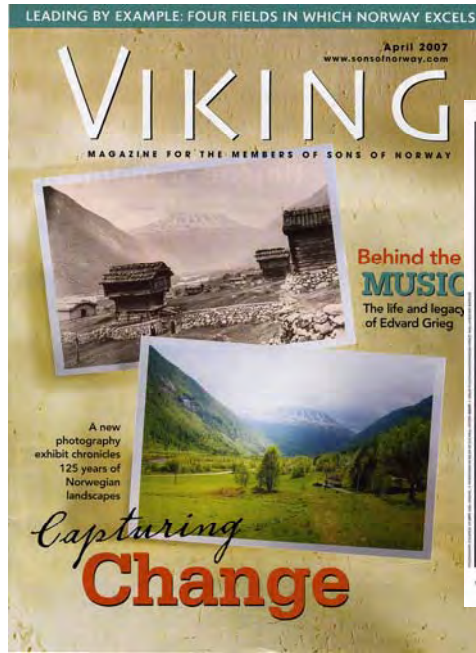
Etter åpningsdagen i juni 2005 har "Tilbakeblikk - norske landskap i endring" vært omtalt i mange forskjellige medier. Både sommeren 2005, 2006 og 2007 har vi hatt en presentasjon av et bildpar pr dag i Nationen, ca 30 bildepar pr sesong.

Sommeren 2007 har Puschmann vinklet bildene mer mot tiltak som er gjort i forhold til gjengroing, og resultatene man får av disse. Se Hemsedal.

Mange interesserte lånerer av utstillingen har sett bildene i Nationen. I tillegg har flere aviser vært i kontakt for å få intervjuer med ulike personer ved NIJOS/Skog og landskap. Et attraktivt intervjuobjekt har vært fotograf Oskar Puschmann.

Vi ønsker også å nevne Oskar Puschmann opptreden på både Dagsrevyen 21 (NRK1 i 2005) og i God morgen Norge (TV2 i 2006). Sistnevnte innslag gjaldt Landbruks- og matminister Riis-Johansens reise til USA, og at utstillingen skulle vises på Norsk Høstfest. Utstilling og bok ble omtalt og noen bilder vist.

Under Høstfesten var det også innslag på lokal-tv i Minot, og det har vært en stor artikkel i Viking magazine (medlemsblad for Sons of Norway), opplag 70 000.

Oversikten over medieomtalen så langt ligger som vedlegg 1 til dokumentet. Pr juli 2007 har vi nådd ut til ca 9 millioner lesere.

Avslutning

Hvor lenge utstillingen skal vandre med det innhold den har i dag er ikke avklart. Vi har noen helt konkrete oppgaver som må gjøres innen 2008. Det ene er å overlevere alt bildemateriell til Norsk Folkemuseum slik at de får bildene inn i sine arkiver. Videre jobber vi nå med tilgjengeliggjøring av et utvalg av de nyeste bildene på Skog og landskaps Internettside.

En mulig videreutvikling av utstillingen er å lage et undervisningsopplegg, en DVD, for ungdomsskolen eller videregående skole. Vi tror landskap og landskapsendringer er et veldig aktuelt tema for geografifaget, og kan tenke oss en samarbeidspartner som har kompetanse på presentasjon og pedagogikk for å få et godt produkt. Vi ser også for oss ulike muligheter for å bruke bildeparene i (landskaps-) forsknings-sammenheng. Ett eksempel kan f.eks. være knyttet til landskapsopplevelse. Hva mener/synes folk om de ulike landskapsendringene? Utstillingen kan ligge til grunn for en brukerundersøkelse på dette. Man vil da kunne avdekke ulike syn på landskap og landskapsendringer.

I tillegg bør man gjøre en vurdering av hvorvidt det er ønskelig med en form for videreføring eller videreutvikling av selve konseptet, for eksempel koblet til andre data instituttet har.

Vedlegg 1: Oversikt over medieomtale for Tilbakeblikkutstillingen.

Dato	Mediekanal	Overskrift	Lesere
28. april 2005	Nynorsk Pressekontor	Utstilling om landskap i endring	1 000
30. april 2005	Dag og Tid	Utstilling om landskap i endring	17 927
2. mai 2005	Fjordingen	Utstilling om landskap i endring	15 000
10. mai 2005	Møre-Nytt	Utstilling om landskap i endring	5 454
12. mai 2005?	Bondebladet	Endringene dokumentert	212 000
12. mai 2005?	Hallingdølen	Utstilling om landskap i endring	22 000
7. juni 2005	Odin/LMD	Landskap: En tidsreise i Norge	?
8. juni 2005	Riksantikvaren	Fotoutstilling: En tidsreise i Norges landskap	?
9. juni 2005	Verdens Gang	Tidsreise i norske landskap	1 334 000
9. juni 2005	Newswire	Norge stadig grønnere	?
9. juni 2005	Odin/LMD	Landskap: Reise i norske landskap	?
10. juni 2005	Nationen	Torpo Hallingdal	68 000
10. juni 2005	Østlandets Blad	Norge gror igjen	44 000
11. juni 2005	Nationen	Huskeliseter i Nord-Fron	68 000
13. juni 2005	Vesterålen-Online	Norge stadig grønnere	?
14. juni 2005	Nationen	Rondane	68 000
14. juni 2005	Sør-Varanger Avis	Norge stadig grønnere	12 000
15. juni 2005	Nationen	Sel i Gudbrandsdalen	68 000
16. juni 2005	Nationen	Paradisgrenda	68.000
16. juni 2005	Romerikes Blad	Norge stadig grønnere	39 139
17. juni 2005	Nationen	Vestfjorddalen	68 000
18. juni 2005	Nationen	Ravinebeite ved Årnes	68 000
21. juni 2005	Nationen	Jordal	68 000
22. juni 2005	Nytt i Uka	- Når ikke dyrene beiter lenger....	61 700
22. juni 2005	Sunnmørsposten	Ei tidsreise i norske landskap	102 000
22. juni 2005	Nationen	Meløygården	68 000
23. juni 2005	Nationen	Hammerfest	68 000
24. juni 2005	Nationen	Lærdalsøyri	68 000
25. juni 2005	Nationen	Nærøyfjorden	68 000
26. juni 2005	Nationen	Skal Bygde-Norge være en koselig park?	68 000
27. juni 2005	Nationen	Hellesylt	68 000
28. juni 2005	Nationen	Grøslandsfoss	68 000
29. juni 2005	Nationen	Setesdal	68 000
30. juni 2005	Nationen	Hemsedal	68 000
30. juni 2005	Sør-Trøndelag	Norge stadig grønnere	27 000
1. juli 2005	Nationen	E-18 gjennom Askim	68 000
2. juli 2005	Nationen	Gardermoen	68 000
4. juli 2005	Nationen	Bø i Telemark	68 000
5. juli 2005	Nationen	Losby i Lørenskog	68 000
6. juli 2005	Nationen	Slåtteenger	68 000
6. juli 2005	Romerikes Blad (rb.no)	Tidsreise i norske landskaper	?
6. juli 2005	Aftenposten Aften	Tidsreise i landskapet	430 000
6. juli 2005	Aftenpostens oslopuls.no	Tidsreise i landskapet	?
7. juli 2005	Romerikes Blad	Tidsreise i norske landskaper	113 000
7. juli 2005	Nationen	Årets gang	68 000
8. juli 2005	Nationen	Bø i Telemark	68 000
9. juli 2005	Nationen	Brøtsø	68 000
11. juli 2005	Nationen	Den gamle mester	68 000
12. juli 2005	Nationen	Hvasser	68 000

13. juli 2005	Nationen	Karmøy	68 000
14. juli 2005	Nationen	Klepp på Jæren	68 000
14. juli 2005	Hallingdølen	Landskap i endring	22 000
15. juli 2005	Nationen	Villmarka tar Europa tilbake	68 000
15. juli 2005	Nationen	Lindesnes	68 000
15. juli 2005	Nationen.no	Villmarka tar Europa tilbake	?
16. juli 2005	Nationen	Tynset	68 000
18. juli 2005	Nationen	Vesterålen	68 000
19. juli 2005	Nationen	Olderdalen	68 000
20. juli 2005	Nationen	Afjord	68 000
21. juli 2005	Nationen	Vadsø	68 000
21. juli 2005	Nationen	Kronikk: Norges landskapskapital - hvordan forvalter vi den?	68 000
21. juli 2005	Nationen.no	Kronikk: Norges landskapskapital - hvordan forvalter vi den?	?
22. juli 2005	Nationen	Alstadhaug	68 000
22. juli 2005	Nationen	Oppdal	68 000
22. juli 2005	Nationen	Norsk gjengroing: Nå skal bildene på turné	68 000
23. juli 2005	Nationen	Innvik	68 000
25. juli 2005	Nationen	Geiranger	68 000
28. juli 2005	Odin/LMD	Kulturlandskap: Norges landskapskapital - hvordan forvalter vi den?	?
1. august 2005	Jeger, hund og våpen (nett)	Dramatisk endring på gang	?
6. august 2005	Avisa Nordland	Tilbakeblikk gjennom linse	71 000
25. august 2005	Jeger, hund og våpen (nett)	Gror igjen	144 000
30. august 2005	Oppland Arbeiderblad	Norge blir stadig grønnere	83 000
10. september 2005	Trønderbladet	Kulturlandskap i endring	18 000
16. september 2005	Odin/LMD	Kulturlandskap: Norske landskap i endring	?
14. oktober 2005	Arbeidets Rett	Kanskje kommer Sonja på Rørosfest	19 000
17. oktober 2005	Nynorsk pressekontor	Ei reise gjennom norsk landskap	1 000
25. oktober 2005	Smaalenenes Avis	- IØ gror igjen	40 000
28. oktober 2005	Nationen	Kulturlandskap: Tror norsk kulturlandskap forsvinner i framtida	68 000
28. oktober 2005	Nationen.no	Tviler på at gjengroing kan stanses	?
28. oktober 2005	Nationen	Kulturlandskap: Tviler på at gjengroing kan stanses	68 000
19. november 2005	Nye Troms	En tidsreise i Norges landskap	15 000
19. november 2005	Nationen	Gjengroing på Gardermoen	68 000
20. november 2005	Boarding.no	En tidsreise i Norges landskap - fotoutstilling på Oslo lufthavn	?
21. november 2005	Romerikes Blad	Fotoutstilling på flyplassen	113 000
22. november 2005	SLFs hjemmeside	Utstillingen "Tilbakeblikk" nå på Oslo Lufthavn	?
10. januar 2006	Akershus Amtstidende	En tidsreise i Norges landskap	21 000
18. januar 2006	Brønnøysunds Avis	Dårlig Nordlandsstand	13 000
9. februar 2006	f-b.no	Landskap på museum	?
11. februar 2006	Østlandets Blad	Tilbakeblikk - norske landskap i endring	44 000
18. april 2006	Nationen	Gjengroingen i Norge som helseproblem	74 000

29. mai 2006	Nationen	Endringer i landskapet	74 000
7. juni 2006	Firda	Kulturlandskap i endring	47 000
16. juni 2006	Fjordenes Tidende	Landskap i endring	20 000
3. juli 2006	Nationen	Foreslår tilskudd til bygdas siste bonde	74 000
3. juli 2006	Odin/LMD	Kulturlandskap: Ny bok om norske landskap	?
4. juli 2006	Bokavisen.no	Norske landskap i endring	?
4. juli 2006	Bokavisen.no	Tilbakeblikk av Oskar Puschmann m.fl.	?
4. juli 2006	Nationen	Ny bildeserie i Nationen	74 000
4. juli 2006	Nationen	Skremt av bildene, lover støtte	74 000
4. juli 2006	Nationen	Lierdalen	74 000
4. juli 2006	Nynorsk pressekontor	Norske landskap i endring	1 000
5. juli 2006	Nationen	Innerfjella	74 000
6. juli 2006	Nationen	Valle i Setesdal	74 000
6. juli 2006	Dagen	Tilbakeblikk - norske landskap i endring	24 695
7. juli 2006	Nationen	Flåmsdalen	74 000
7. juli 2006	Valdres	Bok om landskap i endring	24 000
7. juli 2006	Telemarksavisa	Ny bok om norske landskap	67 000
8. juli 2006	Nationen	Lyngenfjord	74 000
10. juli 2006	Nationen	Landskap i endring	74 000
10. juli 2006	Nationen	Suldal	74 000
14. juli 2006	Vårt land	Har det alltid vært sånn?	?
15. juli 2006	Dag og Tid.no	Tilbakeblikk for framtida	?
15. juli 2006	Rjukan Arbeiderblad	Landskap i endring	6 550
15. juli 2006	Dag og tid	Landskap i endring	19 000
20. juli 2006	Bondebladet	Fryser landskap i endring	212 000
20. juli 2006	Bondebladet	Lauskogen overtar	212 000
22. juli 2006	Vestnytt	Norske landskap i endring	19 000
27. juli 2006	Vest-Telemark Blad	Norske landskap i endring	12 000
10. august 2006	Agroteknikk 2006, Messeavis	Landskap i endring	?
21. august 2006	Nationen	Tilskudd til restaurering	74 000
9. september 2006	Naturviteren	Allting glemt om 100 år?	8 470
21. september 2006	Sogn Avis	Landskap i endring	33 000
30. september 2006	Hallingdølen	Landskap i endring	22 000
5. oktober 2006	Akershus Amtstidende	Fotoutstilling om Norsk kulturlandskap til USA	22 000
28. oktober 2006	Kommunalteknikk	Er vi bevisste på hvordan landskapet forandrer seg?	11 373
4. november 2006	Norway Times	"Flashback" on the Norwegian Landscape	?
24. november 2006	Norsk Landbruk	I "öppna landskap"	35 600
19. mars 2007	Oppland Arbeiderblad	Kulturlandskapet i forandring	83 000
10. april 2007	Viking	Capturing Change	?
12. juni 2007	Verdens Gang	11 års forskjell	1 297 000
juni nr 6 2005	LA stå! (Riksantikvaren)	Tilbakeblikk – norske landskap i endring	?
	Posisjon	En tidsreise i Norges landskap - fotoutstilling	?

9 170 908